

## Մ. ՕՐԾԱՆԵԱՆ

Կ. Պօլսի Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի Վարչութեան հրատարակած ընդարձակ օրացոյցի 1910 էջ 45—57-ում գտնում ենք Կ. Պօլսի նախկին պատրիարք գիտնական Մաղաքիա Օրմանեանի հետեւեալ հակիրճ, բայց բաւական բնորոշ կենսագրութիւնը:

Այդ կենսագրութիւնը և Օրմանեանի ներկայ դրութիւնը ինքնին մի մեծ դատապարտութիւն են Կ. Պօլսի հայութեան և զանազան հացկատակ Շահէնների համար, ուստի և մեր կողմից մենք ոչինչ չենք աւելացնում, բացի բառացի արտատպութիւնը:

«1896 Նոյեմբեր 6-ին 62 Երեսփոխաններէն 47-ին քուէովը Կ. Պօլսոյ պատրիարք կ'ընտրուի և Նոյեմբեր 20-ին երդումը կատարելով, պաշտօնի կը մտնի, մէկ կողմէն կառավարութեան վստահութիւնը շահել փորձելով, միւս կողմէն ջանալով կարելի եղածին չափ դարմանելու ազգին նիւթական վնասները:

Օրմանեան պատրիարք պաշտօնի մտնելէն յետոյ դարձեալ կարելի չեղաւ Սահմանադրութեան կատարեալ գործադրութիւնը, և գրէթէ օրէ օր աւելի սաստկացան սահմանադրական սովորութիւններու դէմ հալածանքը, Օրմանեան ստիպուեցաւ գործել տասերկու տարուան շրջանին՝ առաջին տասը տարիներուն մէջ միակ վարչութեան մը հետ, որուն անդամները հետզհետէ պակսելով բոլորովին կորսնցուցին իրենց մեծամասնութիւնը: Օրմանեան պատրիարք յաջողեցաւ գաղտնապէս ընդհանուր ժողով գումարել և նոր վարչութեան մը ընտրութիւնը կատարել և վաւերացումը պահանջել, Մ. պատ. Օրմանեան, ճարահատ 1906 յուլիս 25-ին իր անուան տարեդարձի առիթով իբր թէ շնորհաւորութեան ընդունելութեան պատրուակին տակ, գաղտնապէս նիստի հրաւիրեց ազգային ժողովի մնացեալ անդամները և կատարել տուաւ կրկին ժողովներու ընտրութիւնը: Համիտ նախ ընդդիմացաւ, սակայն յետոյ զիջաւ վաւերացնելու: Հակառակ հալածանքին և սահմանադրութիւնը վերաքննելու համար Համիտի հետապնտումներուն, Օրմանեան կրցաւ սահմանադրութիւնը փրկել տասերկու տարի շարունակ Համիտը և իւր նախարարները խաբէբելով և ժամանակ շահելով, և միւս կողմէն ներքին մատակարարական գործերու մէջ միշտ պահպանելով սահմանադրական կարգերը, գոնէ իրենց արտաքին երևոյթովը: Այնպէս որ բացի ընդ. ժողովի պատկա-



նեալ գործերէն, միւս գործերը կը մատակարարուէին սահմանադրութեան տրամադրութեանց համաձայն կազմուած ժողովներու ձեռքով: Իւր պաշտօնավարութեան շրջանին գրէթէ մասնաւորապէս իւր անհատական հսկողութեան տակ և գլխաւոր աշխատութիւնը իւր վրայ ըլլալու պայմանով կը մատակարարուի նպաստից սնտուկը, որ կը կատարէ գրէթէ նախախնամական դերն, բազմաթիւ որբանոցներու և դպրոցներու մատակարարութիւնը ընելով, կարօտեալ և արկածեալ վայրերու նպաստ հասցնելով, և ուրիշ կարօտութիւնները լրացնելով: Իր պաշտօնավարութիւնը դեռ մօտաւոր շրջանի պատկանելով աւելի չենք ծանրանար:

1908 յուլիս 16-ից կը ստիպուի թողուլ իր պաշտօնը. ազատութեան խնտավառութենէն օգտուելով զինքը տապալիլու հետամուտ խմբակի մը սարքած մէկ ցոյցի հետեանօք:

### ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Մեր ռուսահայ եկեղեցականութեան մէջ մէկը կայ, որ իր սւամամբ, խելքով, փորձառութեամբ, բեղմնաւոր գործունէութեամբ թէ աշխարհական և թէ հոգեւորական ժամանակ, վերջապէս սրտով և անձնուիրութեամբ հայ ժողովրդի և հայ եկեղեցու շահերին—անօրինակ է, նա բարձր է բոլոր սեպդուիս և աշխարհիկ հոգեւորականներից: Բայց տեսէք, որ տասնեակ տարիներ է ինչ նա արհամարհուած է ու վտարանդի, և ոչ ոք չէ սիրտ անում նրա մասին խօսել անգամ. նա արքայութեան է Ն. Նախիջևանի ս. Խաչ վանքը՝ իբր թէ հանգ. Հայրապետին սխալեցնող Հայ ուսումնարանների գործում: Եւ որ գլխաւորն է ամենքը վախում էին նրա անունը տալ երկիւղից՝ որ յետագէմ չանուանէ նրանց ժամանակի որդին...

Վահան վարդապետի գործունէութեանը հատորներ կարելի է նուիրել, բայց մենք բաւականանում ենք առ այժմ տպել Գ. Ջալխուշեանցի մի նամակից հետեւալ քաղուածքը (Մշ. № 9).

Նա հին գործիչներիցն է. Խօսել չէ սիրում, խոստանալ երբէք, և իբրև ազգի անխոնջ մշակ նա բոլորիցս աւելի գործում է այժմ ս. Խաչ վանքում:

Ուր չէ եղել հայր-սուրբը, Ղարաբաղի թեմական տեսուչ, նա ձիով թափառել է գիւղից-գիւղ և ամեն տեղ նա եղել է երկտասարդական օրերից և վարդապետ, և վարժապետ: Նա է եղել